

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาหลายประการ อาทิ ปัญหาการว่างงานที่ส่งผลกระทบต่อผู้ยากจนและผู้อยู่ในชายที่ไม่ได้รับ บริการของรัฐอย่างเพียงพอปัญหาช่องว่างของรายได้และการได้รับผลของการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองและชนบท ปัญหาการปรับตัวให้ทันกับวัฒนธรรมต่างชาติ ปัญหาการพัฒนาประเทศและสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนทำได้ยาก เพราะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทุกปัญหาเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ซึ่งมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแก้ไขตามลำพังได้ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการใช้กระบวนการจัดการที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยความช่วยเหลือของภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ท้องถิ่น

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 : 20) กล่าวว่าสืบเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำเริ่มตั้งแต่ปี 2531 มีผลให้ราคาที่ดินและราคาหุ้นพุ่งสูงเกินความเป็นจริงและจูงใจให้มีการลงทุนกันมากขึ้น แต่เนื่องจากเงินออมภายในไม่พอทำให้สถาบันการเงินในประเทศและบริษัทใหญ่ ๆ เปลี่ยนไปกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุน อีกทั้งเงินกู้จากต่างประเทศดอกเบี้ยถูกธนาคารแห่งประเทศไทยมีนโยบายกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทำให้ผู้กู้ไม่ต้องเสี่ยงกับการแลกเปลี่ยนของค่าเงิน ยิ่งกว่านั้น ในปี 2536 มีการดำเนินงาน BIBF (Bangkok International Banking Facilities) คือ อนุญาตให้มีการนำเงินเข้าออกได้ มีผลให้เงินกู้จากต่างประเทศในภาคเอกชนสูงมากขึ้นถึง 72,000 ล้านดอลลาร์ แต่ธุรกิจอุตสาหกรรมไม่ได้นำเงินก้อนนี้ไปลงทุนให้เกิดดอกออกผลเป็นเงินตราต่างประเทศในครั้งนั้น ครบกำหนดเวลาใช้หนี้เป็นเงินตราต่างประเทศ เพื่อชำระหนี้เงินสำรองที่มีอยู่เดิมก็เหลือน้อยลงเพราะขาดดุลบัญชีหมุนเวียนและถูกแลกนำไปใช้หนี้ต่างประเทศ จากประเด็นที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและความผิดพลาดของภาคอุตสาหกรรมได้นำไปสู่ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินเมื่อรวมกับการบริหารจัดการที่ผิดพลาดของรัฐบาลเหตุการณ์ก็ลุกลามบานปลายกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจนั่นคือค่าเงินบาทตกต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินน้อยลง ลูกค้านำเงินออกจากธนาคาร สถาบันการเงินที่เหลืออยู่ขาดสภาพคล่อง ผู้ลงทุนกู้เงินไม่ได้ การลงทุนหยุดชะงัก การว่างงานเพิ่มมากขึ้นเกิด

ปัญหาทางสังคมตามมารัฐบาลหาทางออกไม่ได้ การว่างงานเป็นปัญหาหนักแน่นและแนวทางแก้ปัญหการว่างงานอีกทางหนึ่งคือให้แรงงานกลับไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นและใช้ภูมิปัญญา ชาวบ้านที่มีอยู่พัฒนาผลผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิต

สำนักงานสภาพัฒนาการศึษา (2542 : บทนำ) ในฐานะที่สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมีกระจายอยู่ทั่วไปในทุกภูมิภาคของประเทศ สถาบันจึงสามารถเชื่อมโยงกันขึ้นเป็นระบบอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชนทุกหมู่เหล่าได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้สถาบันราชภัฏต้องมีกระบวนการทัศน์และวิสัยทัศน์ใหม่ ในการดำเนินงานที่เปิดกว้างออกสู่ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนด ทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของสถาบันราชภัฏอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้สามารถระดม ภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ สัมพันธภาพราชภัฏกับท้องถิ่นดังกล่าวนี้ ทำให้สถาบันราชภัฏหล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีชีวิตของชุมชน สถาบันราชภัฏจึงเป็นกลไกสำคัญของประเทศในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเป็นอย่างดี

จากเศรษฐกิจของประเทศมีผลกระทบต่อชาวบ้านส่วนหนึ่งของตำบลเกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ชาวบ้านจึงเห็นชอบที่จะดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยใช้ความเข้มแข็งของอาชีพในครอบครัวและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อลดผลกระทบของประเทศโดยจัดตลาดสินค้าในท้องถิ่นตามสภาพความเป็นอยู่โดยขาดการพัฒนาในด้าน การตลาดและการบริหารจัดการในเรื่องการตลาด จึงไม่สามารถแก้ปัญหาเองได้เพราะยังไม่มีกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา

วิกฤตของประเทศจึงเป็นโอกาสของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์จะได้พิสูจน์ตัวเองให้เป็น ที่ประจักษ์ว่าสามารถเป็นหลักและเป็นผู้นำทางความคิดของชาวบ้าน ตำบลเกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ควรมีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยตรง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยให้คนในชุมชน สามารถแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ สืบต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยผลรวมแห่งความยั่งยืนจึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้วิจัยที่ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนโดยให้สถาบันทางศาสนา สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย บุคคลใน

ครอบครัว กลุ่มแม่บ้านอาชีพ กลุ่มผู้นำในตำบลเกยไชย เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ยั่งยืน ด้วยการร่วมกันกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้านการตลาด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยและพัฒนาการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยเน้นประเด็นสำคัญตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาด้านการตลาดดังต่อไปนี้

- 1.1 ด้านการลงทุน
- 1.2 ด้านการผลิต
- 1.3 ด้านการขาย
- 1.4 ด้านการบริหารจัดการ

2. พัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดโดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยเทคนิค เอ-ไอ-ซี (AIC.) Appreciation Influence Control

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหาประกอบด้วย การสำรวจสภาพปัญหา ด้านการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการขาย การบริหารจัดการ ของสินค้าที่ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่น ๆ และพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ได้แก่ กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวน 67 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การนำวิธีการในการแก้ปัญหาด้วยการประชุมแบบ แนวตั้งเปลี่ยนมาเป็นแบบแนวราบโดยใช้ แกนนำในชุมชน กลุ่มอาชีพ รวมทั้งพหุภาคี ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชาวบ้าน กลุ่มแกนนำ ภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มอาชีพใน ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาโดยใช้เวทีชาวบ้านและมีความ เป็นอยู่แบบพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี

กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม เอ-ไอ-ซี (AIC.) Appreciation Influence Control. หมายถึง การประชุมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีการพูดคุย พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ สถานการณ์ ข้อมูลข่าวสาร สภาพปัญหาและความต้องการศักยภาพและทรัพยากร ของชุมชนทุกด้านรวมกันเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาในการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ชุมชนนั้นอย่างสมบูรณ์ ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วม (Participatory) หมายถึง การปฏิบัติตนของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้มี บทบาทในการเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและร่วมพัฒนาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างกลุ่มในชุมชน

การตลาด หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การบริการและการสร้างเครือข่าย ซึ่งจะมีปัจจัยสนับสนุนด้านนี้ ได้แก่ การผลิต การลงทุน การขายหรือการตลาด การบริหารจัดการ สินค้า ที่ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่นๆ ที่วางขาย ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์

การผลิต หมายถึง การพัฒนารูปแบบสินค้าที่ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่นๆ ให้ ทันสมัย เก็บได้นานและผลิตเพิ่มมากขึ้น ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การลงทุน หมายถึง การรวมกลุ่มระดมเงินเพื่อการลงทุนในการบริหารจัดการสินค้าที่ ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่นๆ ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การขาย หมายถึง การติดต่อ การประชาสัมพันธ์ การขยายและสร้างเครือข่ายตลาด สินค้าที่ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่นๆ ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการ หมายถึง การจัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย ที่เป็นระบบถูกต้องจาก การผลิต การลงทุน การขายหรือการตลาดรวมถึงการจัดสถานที่ที่มีระบบระเบียบให้เกิดความ ปลอดภัยแก่ผู้มาใช้บริการสินค้าที่ผลิตจากตาลโตนดและสินค้าอื่นๆ ตำบล เกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลการสร้างชุมชนเข้มแข็งในด้านการตลาดของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัญหาด้านการตลาดของสินค้าที่ผลิตจากตาลโตนด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
2. ได้รูปแบบการพัฒนาการสร้างชุมชนเข้มแข็งในด้านการตลาดของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์
3. เพื่อนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาการสร้างชุมชนเข้มแข็งในด้านการตลาด
4. มีการจัดตั้งเวทีชาวบ้านที่ใช้กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
5. สินค้าในตำบลเกยไชยมีคุณภาพมาตรฐานและมีการสร้างเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น
6. ชุมชนในตำบลเกยไชยมีการจัดตลาดสินค้าอย่างมีระบบและปลอดภัยแก่ผู้มาใช้บริการ
7. สามารถลดปัญหาความยากจนและนำรูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดที่ได้มาทดลองใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอื่น